...ронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй ...ховно Соведэй, ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой орган

№ 239 (6159)
ДЕКАБРИИН 5
СРЕДА
1951 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭР—СТАЛИНСКА КОНСТИТУЦИИН ҮДЭР.

Бүхы дэлхэй дээрэ эгээн демократическа Конституци зохёогшо, арадуудай агууехэ вождь нүхэр СТАЛИН мандаха болтогой!

Сталинска Конституциин Үдэр

...дэр Советскэ Союзай ара...хы дэлхэйн үнэн сэхэ хү...алинска Конституциин Үдэ...мглэжэ байна. Арбан та...й саада тээ, 1936 оной ...н 5-да Соведүүдэй Бүхэ...онсо VIII съезд ССР Сою...ституцине—манай агууехэ ...ическэ гүрэнэй үндэһэн ...баталан абаһан байха юм. ...а илаһан социализмын ...ци, дэлхэй дээрэ эгээн ...тическа Конституци мүн.

...Р дотор социализмын ила...ктнууд тухай, капитализ...гоолшолгоһоо СССР-эй ...вй сүлөөрһэнэй фактнууд ...ССР дотор дэлгэрэнгы, ...рэтэр эрид шууд демок...аһанай фактнууд тухай» ...ин) алтан үзэгүүдээр ...а-Конституци соо бэшэг...

...Эхэ ороной шэнэ Консти...аа большевигүүдэй пар...уехэ Сталинай хүтэлбэри ...тскэ арадай түйлаһан ...гта илалтануудые хуули... батадхаа. Советскэ арад ...ституцияа зохёоһон хү...рээр—Сталинска Консти...э нэрлэһэн байна. Совет... Сталинска Конституциин ...Эхэ оронойнгоо хүсэ ша...ашадань бүри бэхижүү...ай орон дайнай бэрхэ...ые дабажа, гитлеровскэ ...е, империалистическэ ...илаа. Эсэгэ оронoo хам... Агуухэ дайн хадаа со...обществеинэ болон гүрэнэй ...тын хэды ехэ хүсэтэйе ...хэйдэ харуулаа.

...листическэ байгуулалгада ...советскэ общественнэ бо...эй байгуулалтын сасуула...н байһаниинь мүн дай... тээхи жэлнүүдтэшье элн ...аргадана.

... хойто тээхи үедэ совет... Ленин—Сталинай пар-тиин хүтэлбэри доро ажахы болон культураяа һэргээн бодхоохо ба саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ амжалтануудые түйлаа. Советскэ хүнүүд байгаалиие шэнэдхэн байгуулха сталинска түсэбые бэелүүлнэ, асари ехэ гидроэлектростанцинуудые, уһалуурнин системэнүүдые барихын тула эршэмтэй шангаар ажаллана.

Манай советскэ орон дотор гүрэнэй болон общественнэ ажабайдалда үргэн ниитэ арад зон хабаадана. Сталинска Конституци хадаа ёһотол социалистическэ демократизмын Конституци мүн. Ажалшадай агууехэ эрхэнүүд: ажал хэхэ, амарха, материальна тэдхэмжэ абаха, эрдэмдэ һураха эрхэнүүд, эхэнэрнүүд болон эрэшүүлэй адли эрхэ, бүхы национальностьнууд болон расануудай тэгшэ эрхэ Сталинска Конституци соо хуулита ёһoop батадхагданхай. Ажалша хүн нимэ эрхэнүүдые урдань хэзээшье эдлээгүй юм, капиталистическэ орон дотор эдлэжэ шадахашьегүй байна.

Арадай сүүдүүдые һунгаха тушаа мүнөө дэлгэрһэн кампани хадаа буржуазна демократида орходоо социалистическэ демократиин хэды ехэ булюу һайнииень үшөө дахин харуулха байна.

Сталинска Конституциин наран доро, советскэ арадуудай эбтэ бүлэ дотор, большевистскэ партиин ленинско-сталинска национальнэ политикын ашаар манай ороной бүхы национальностьнуудай арадууд жаргалта хүхюунээр ажаһууна, ажахы болон культураяа хүгжөөнэ. Энээниие манай Бурят-Монгол республикын жэшээ дээрэ яһала элеэр харанабди. Революциин урда тээ Бурят-Монголнай хаанта Россин гээгдэнги заха хизаар байгаа бэлэй. Советскэ засагай жэлнүүдтэ, Ленин-Сталинай партиин хүтэлбэри доро, агууехэ орон арадай ахадуугэй туһаламжын ашаар республикамнай сэсэглэн һалбаржа, жэл ерэхэ бүри улам ехээр хүгжэнэ.

Сталинска Конституци хадаа эрхэ сүлөө, демократи, социализм тээшэ ошохо замые хүн түрэлтэндэ гэрэлтүүлэн заана, Сталинска Конституциин идеянууд, манай арадай ба большевигүүдэй партиин түйлай ехэ дүй дүршэл арадай демократиин оронуудай ажалшадые зоригжуулна. Тэдэнэр Советскэ Союзай ахадуугэй туһаламжаар мүнөө социализм байгуулжа байна.

Сталинска Конституци хадаа дэлхэйн бүхы үнэн сэхэ хүнүүдые эб найрамдалай түлөө, арадуудай аюулгүй байдалай түлөө, ажалшадай ерээдүйн жаргалта байдалай түлөө тэмсэлдэ зоригжуулна. Мүнөө манай Советскэ Союз эб найрамдалай тала баригшадай агууехэ тэмсэлые толгойлно. Советскэ хүнүүд амгалан тайбан ажал дээрэ амжалта түйлахадаа эб найрамдалай хэрэгые батадхана, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые улам бэхижүүлнэ. Эб найрамдалай тала баригшадай Бүхэсоюзна гурбадахи конференциин делегадууд бүхы советскэ хүнүүдэй дура зоригые үшөө дахин гэршэлэн харуулаа. Тус конференциин хандалга соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Дай үүдхэгшэдэй аашануудта эсэргүү, бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи ба удаан сагай эб найрамдалай түлөө саашадаа тэмсэхэбди гэжэ мэдүүлнэбди».

Энэ хадаа бүхы советскэ арадай үмэнэһөө хэгдэһэн мэдүүлгэ мүн.

Манай Эхэ орон Сталинска Конституциин Үдэрые ажалай болон политическэ угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр һайндэрлэжэ байна. Большевистскэ партиин хүтэлбэри доро, советскэ Конституциие зохёогшо—агууехэ багша Сталинай сэсэн мэргэн ударидалга доро советскэ хүнүүд коммунизмын шэнэ илалтанууд тээшэ этигэл найдамтайгаар абажа байна.

Д. ГУНЗЫНОВ.

КОНСТИТУЦИ

Арбан һайхан
Алтан мүнхэ үзэгүүд—
Арад бүгэдын
Ажана золой һүлдэнүүд,
Адли тэгшэ
Арюун эрхымнай баталаа юм,
Сталин багша
Анха тэдэниис һиилэ юм.

Үргэн оронойм
Үндэһэн Хуулиин үзэгүүдынь:
Урал уулым
Үнэтэ баялигай дээжэнүүд юм,
Үбгэн Байкалайм
Уһанай мүнхэ дуһалнууд юм,
Украина, Кавказай
Үзэм жэмэсэй үрэнүүд юм,

«Аврорын» буугай
Асара хүсые эршэдхээл,
Ажалша олоной
Абьяас зоригы хурсадхаал,
Алдарта хэрэгэй
Улаан түгы үргэлсөөл,
Арадай демократиин
Амжаха замы гаргалсаал.

Найрамдал эбэй
Нангин түгые
Наранай туяада гэрэлтүүлнэ.
Үглөөдэрэймнай
Үшөө һайханиин харуулна.
Урагшаа, илахыемнай
Үшөө юрөөн, уряална.

Түүхэтэ Үдэрэй хүндэлэлдэ

Итанцын леспромхозой коллективэй гэшүүд Сталинска Конституциин Үдэр хүрэтэр модо бэлэдхэхэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэһээ гадна, 13 мянган кубометр модо түсэбһөө гадуур отолхо, 9 мянган кубометр шэрэхэ гэжэ нилээд дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа һэн. Мүнөө энэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Социалистическэ мүрысөөндэ ороходоо абаһан тэдэ бүхы уялгануудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэдэг түрүүшүүлэй тоо эндэ олошорно. Модо шэрэлгэдэ хүдэлмэрилдэг шофёрнууд нүхэд Кулаков, Доценко, Великих, Баранов болон бусад хоёрзуутан болонхой.

Мүн трактористнууд нүхэд Сурунчугов, Анисимов, Житихин, электрохюрөөшэ нүхэд Рыжов, колхозник-сезонник Гаврилл Залуцкий гэгшэд үдэрэйнгөө нормые 30—50 процентээр үлүүлнэ. Ашаа тээгшэдэй бригадын (бригадирынь нүхэр Иванов) 7 гэшүүд өөһэд хоорондоо мүрысэн, үдэрэйнгөө даалгабари 70 процент хүрэтэр үлүүлэн дүүргэнэ. Тэрэшэлэн автомашинануудые заһабарилдаг слесарьнүүд ажалай үндэр бүтээсэ түйлаха зуураа, автомашинанууд болон тракторнуудые эрхим һайн шанартайгаар заһабарилна.

В. Тарабаев.

Сэлэнгынхидэй уряае халуунаар дэмжэбэ

Хэжэнгын МТС-эй механизаторнуудай зүблөөн һаяхан боложо, Сэлэнгын МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй хандалгые зүбшэн хэлсэбэ.

Машинануудые заһабарилха түсэбөө болзорһоонь урид, һайн шанартайгаар дүүргэхын тула республиканска социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, Хэжэнгын МТС-эй механизаторнууд 1951—1952 онуудай заһабарилгын хүдэлмэрие болзорһоонь урид дүүргэхэ уялга абаһан байна. Энэ МТС-эй коллективэйхид мүнөө жэлэй заһабарилгые түрүүшынхеэ узловой методээр ябуулжа эхилээ. Мүнөө эндэ 24 узел хүдэлмэрилнэ. Ходовой частиин, хойто мостигой ба суглуулбариин узелнууд түрүүшын үдэрһөө эхилээд һайнаар хүдэлмэрилнэ. Токарьнууд Иванов ба Нагаев гэгшэд үдэрэйнгөө даалгабарие 150 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Мүн түмэршэ дархашуул Содномов ба Дугаров гэгшэд эдээнһээ дутуугүйгөөр хүдэлмэрилнэ.

Б. Шаралдаев.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, ВКП(б)-гэй Обкомдо

Республикын колхозуудта 1952 оной хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ үрһэ хаалга ба бэлэдхэлгын ябаса тухай

Республикын колхозуудта ороо-һото ба хүдөө ажахын бусад культурануудай, хартаабхын үрһэ хаалга, тэрэшэлэн үрһэ сэбэрлэхэ, шанарыень шалгаха, тарилгын кондицида хүргэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэжэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй обкомой бюро тэмдэглэнэ.

Республикын хүдөө ажахын Министерствын байгша оной декабриин 1-нэй мэдээгээр колхозуудай ороо-һото ба ороо-һото-бобово культурануудай үрһэнэй фонд хаалгын түсэб оройдоо 59,6 процент, тэрэ тоодо сортовой үрһэ хаалга 77 процент дүүргэгдээ.

Нилээд олон колхозуудта ороо-һото культурануудай, тэрэшэлэн үрһэнэй участогай таряа сохилго ба олон жэлэй ногооной үрһэ абалга дүүргэгдээдүй, колхоз хоорондын андалдаан ба гүрэнэй ресурснуудта байһан ороо-һото культурануудай сортовой үрһые юрын кондиционнобэшэ үрһөөр андалдаха ябадал эмхидхэгдээдүй.

Мухаршэбэрэй, Бичурын, Сэлэнгын, Иволгын, Зэдын, Кабанскын Тарбагатайн ба бусад олон аймагуудай колхозуудта үрһэ хатаалга, сэбэрлэлгэ хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй, ехэ хэмжээнэй таряан шиигтэй, ехэнхи хубинь хушалтагүй тогуудта хэбтэжэ, гутажа байна. «ВИСХОМ», «ПЗС—3», «Кузбасс», «ВИМ—2» ба «ОС—1» маркын таряа сэбэрлэдэг сложно машинанууд үрһэ сэбэрлэлгэ ба хатаалгада бүтээсэ багатайгаар ашаглагдана. Олон аймагуудай колхозуудта үрһэнэй таряанай тоо бүридхэлгэ ба харууһалга муугаар эмхидхэгдэһэн байна. Сэбэрлэгдээд хаагдаһан үрһэндэ тусгаар акт табигданагүй, тиимэһээ үрһэ үрихэ, хулгайлха услови бии байна.

Закаменай, Яруунын, Сэлэнгын, Ториин, Хэжэнгын, Кударын, Зэдын ба Кяхтын аймагуудай колхозуудта үрһэ хаалга, тэрэниие тарилгада бэлэдхэлгэ иланганяа муугаар эмхидхэгдэһэн, ороо-һото культурануудай ба зелёнко тариха овёсой үрһэ хаалгын түсэб оройдоо 25-һаа 50 процент хүрэтэр дүүргэгдэһэн, тиихэлэ олон жэлэй ногооной үрһэ хаалга оройдоо эхилээдүй байһаар.

Аймагуудай колхозуудые үрһөөр хүсэд хангаха ба тэрэниие хабарай тарилгада саг соонь бэлэдхэхэ хүдэлмэриин түлөө аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, партиин айкомуудай секретарьнууд сэхэ харюусаха байһан аад, энэ шухала хэрэгые тон муугаар хүтэлбэрилнэ, үрһэ хаалгые ба тэрэниие тарилгын кондицида хүргэхэ хүдэлмэриие түргэнөөр дүүргэхын тула зохихо хэмжээ абанагүй, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө үрһэнэй фонд байгуулгада харюусалгагүйгөөр хандадаг, гүрэндэ найдаад һуудаг баримтануудтай эбсэнэ, энэнь тэсэшэгүй ябадал мүн гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй обкомой бюро тоолоно.

Колхоз ба совхоз бүхэнэй ороо-һото ба хүдөө ажахын бусад культурануудай, хартаабхын, олон жэлэй ногооной үрһэ хаалгын түсэбые заатагүй дүүргүүлхэ, тэрэниие тарилгын кондицида хүргэхэ хэмжээ дары абахыень республикын хүдөө ажахын Министерствые, аймгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрые, ВКП(б)-гэй айкомуудай секретарьнуудые БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй обкомой бюро уялгалаа.

Энэ зорилго дүүргэхын тула ороо-һото культурануудай, коноплёгой, мүн тарилгын ногооной үрһэ сохилгые ойрын хэдыхэн үдэрнүүдтэ дүүргэхэ, үрһэ сэбэрлэхэ ба тэрэниие тарилгын кондицида хүргэхэ хүдэлмэриие эрид һайжаруулха хэрэгтэй. Машинно-тракторна станцинуудта, колхозуудта, совхозуудта ба «Заготзерногой», «Главзаготсортзерногой» пунктнуудта бии байһан бүхы молотилкануудые, таряа сэбэрлэдэг машинануудые, зерносушилкануудые хүсэдөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, тиихэдээ колхоз, МТС ба совхоз бүхэндэ үрһэ сохилго ба сэбэрлэлгээр табан хоногой даалгабари үгэхэ хэрэгтэй.

Гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө дүүргэһэн колхозууд үрһэ хаажа дүүргэхэ хүрэтэрөө бүхы тарилгын ургасаһаа ямар нэгэ ондоо хэрэгсэлдэ гаргашалха ябадал хорижолон, тарилгын ниитэ талмайһаа үрһэ хааха ёһотой.

Аймаг доторхи колхозууд ба колхозникуудһаа, тэрэшэлэн таряа ба хартаабха элбэгтэй ондоо аймагуудһаа ороо-һото культурануудай ба хартаабхын үрһэ худалдан абалгые дары эмхидхэжэ, үрһэнэй фондые хүсэлдүүлхэ.

Колхоз хоорондын андалдаа хэжэ, колхозууд ба совхозуудай юрын кондиционнобэшэ үрһые сортовой үрһөөр агсаха.

Гүрэнэй ресурснуудта байһан сортовой үрһые колхозууд болон совхозуудай юрын кондиционнобэшэ үрһөөр андалдаха түсэбэй проектые республикын Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ байгша оной декабриин 15-һаа оройтуулангүй табихыень республикын хүдөө ажахын Министерстводэ дурадхаха.

Бүхы колхозууд ба совхозуудта хаагдаһан үрһые ба тэрэнэй шанарые аймгүйсэдкомой, МТС-эй түлөөлэгшэнэрэй, агроном ба сельсоведэй түрүүлэгшын хабаадалгатай комиссинуудаар гүрэнэй шалгалта хүүлхэ ябадалые байгша оной декабриин 10 хүрэтэр эмхидхэхыень аймгүйсэдкомуудые ба МТС-үүдэй директорнуудые Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй обкомой бюро уялгалаа.

Шалгалтын дүнгүүдые аймгүйсэдкомуудай ба партиин айкомуудай заседаниинууд дээрэ зүбшэн хэлсээд, шалгалтаар элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхахын тула яаралтай хэмжээ абаха.

Колхозууд ба совхозуудай үрһэнэй фондынуудта хаагдаһан таряанай тоо бүридхэлгэ ба хадагалалгада шанга хиналта табиха, үрһые гэмтээхэгүй, тэрэниие ондоо хэрэгтэ гаргашалха ябадалтай эрид тэмсэхэ. Тус тогтоол дүүргэжэ байһан тухай тоосоогоо 1951 оной декабриин 15 хүрэтэр Министрнүүдэй Соведтэ ба ВКП(б)-гэй обкомдо үгэхыень республикын хүдөө ажахын Министерствые, аймгүйсэдкомуудые ба ВКП(б)-гэй айкомуудые Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй обкомой бюро уялгалба.

Москвагай предприятинуудта

Столицын заводууд ба фабрикануудай түсэбһөө гадуур бүтээн гаргаһан продукци ашаалһан поезднууд түмэр замай Московско узелай товарна станцинуудһаа ороной зүг бүхэн тээшэ үдэр бүри гарана. Предприятинуудай коллективүүд Сталинска Конституциин Үдэрэй хүндэлэлдэ үйлэдбэриин шэнэ амжалтануудые түйлажа байна.

Москвагай түрүү заводуудай нэгэн—приборнуудай завод мүнөө 1952 оной программаар хүдэлмэрилжэ байна. Энэ предприятиин продукци орон дотор үргэнөөр суурханхай. Эндэ электрическэ элдэб приборнууд бүтээгдэдэг. Тус приборнуудые металлургическа заводуудта, нүүрһэнэй шахтанууд ба лабораторинууд соо, колхозно электростанцинуудта хаража болохо байна.

Хабсаргалгын цехын хүдэлмэрилэгшэд завод дээрэ эгээ түрүүлэн арбан хоёр һарынгаа даалгабари дүүргэбэ. Ерэхэ жэлэй түсэбөөр олон зуу мянган приборнууд үйлэдбэрилэгдэжэ конвейерһээ гаргагдаа.

СТАЛИНСКА КОНСТИТУЦИИН НАРАН ДОРО...

Илаһан социализмын Конституци

Советскэ арад Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэри доро түүхэтэ богонихон болзор соо урдын хаанта Россие гээгдэкэи аграрна орон байһыень хүсэн түгэс индустриально-колхозно держава болгоо. СССР-эй ажабайдалай бүхы һалбаринуудта социализм илаа.

Советскэ Союз дотор социалистическэ экономическа базис болон тэрээндэ таараха надстройко бии болгоһон ушарһаа шэнэ конституци хэрэгтэй болоо. Тиимэ конституци байгуулагдаа. Энэ хадаа агууехэ Сталинска Конституци мүн. Бүхы советскэ арад өөрынгөө Конституци байгуулха ябадалда хабаадаһан байха юм.

Мүнөө үедэ хоёр түхэлэй конституцинууд—буржуазна болон социалистическэ конституцинууд бии. СССР-эй Конституци, советскэ союзна болон автономно республикануудай Конституцинууд ба пролетариадай диктатурын үүргэ бэелүүлдэг арадай-демократическа республикануудай Конституцинууд хадаа социалистическэ түхэлэй конституцинууд мүн. 1936 оной декабриин 5-да баталан абтаһан, Сталинска Конституци гэжэ советскэ арадай инаг дуратайгаар нэрлэһэн, СССР-эй Конституци хадаа социалистическэ түхэлэй конституциин гайхамшагта үльгэр жэшээ болоно.

Буржуазна конституцинууд болон социалистическэ конституцинууд хоорондоо бүхы талаараа эрид илгаатай.

Капитализмын принципүүдһээ үндэһэлдэг ба тэрээнэй гол түшэгүүдые бэхижүүлдэг буржуазна конституцида орходоо тад ондоогоор Сталинска Конституци болбол социалистическэ экономическа байгуулалта дээрэ үндэһэлнэ, тэрэниие бэхижүүлнэ.

Буржуазна конституцинууд хадаа общество гээшэ зүришэлдөөтэ ангинуудһаа бүридэнэ, обществын гүрэнэй хүтэлбэри (диктатура) буржуазида хабаадаха ёһотой юм, баян ангида зохид ба ашагтай нийтын гуримуудые батадхахын түлөө конституцинууд хэрэгтэй юм гэһэн ябадалһаа үндэһэлнэ. Тэдээндэ орходоо тад ондоогоор Сталинска Конституци болбол социалистическэ общество гээшэ эбтэ хани барисаата хоёр ангиһаа, хүдэлмэришэд болон таряашадһаа бүридэнэ, засаг хадаа эдэ хоёр ангида хабаадана, обществын гүрэнэй хүтэлбэри хадаа тэрэнэй түрүү ангяар —хүдэлмэришэн ангяар бэелүүлэгдэнэ гэһэн ябадалһаа үндэһэлнэ.

Националистическэ үндэһэ һууритай, буржуазна конституцинуудта орходоо тад ондоогоор Сталинска Конституци болбол гүнзэгы интернационалистичнэ байха юм. Сталинска Конституци хадаа обществын ажахын, гүрэнэй, нийтэ-политическэ болон культурна ажабайдалай бүхы талаар булта нацанууд болон расанууд адли эрхэтэй гэһэн ябадалһаа үндэһэлнэ. Сталинска Конституцяар алдаршаһан Советскэ гүрэн гээшэ эрхэ сүлөөгэй түлөө, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлшэдые толгойлон байна гэжэ бүхы түрүү хүн түрэлтэн харана.

Буржуазна конституцинуудта орходоо тад ондоогоор Сталинска Конституци болбол эрид шууд, эсэстээ хүрэтэр бата бэхи демократизмын гол хуули мүн. Сталинска Конституци хадаа эрэшүүл болон эхэнэрнүүдэй хоорондохи, «һуурижаһан» ба «һуурижаагүй», эрдэм һургуулитай ба эрдэм һургуулигүй хүнүүдэй хоорондохи эрхэнүүдэй илгаае мэдэрдэггүй юм. Тэрэнэй ёһоор бүхы гражданинууд адли эрхэтэй.

Сталинска Конституциин демократизм хадаа буржуазна «демократизмда» орходоо тон ондоо, социалистическэ демократизм мүн.

Конституциин демократическа эшэ үндэһэнүүдые эбдэхэ ябадал буржуазна гүрэнүүдэй практикада тохёолдоно. Конституцие эбдэхэ ябадал элдэб янзаар, жэшээлхэдэ, конституцида харша хуулинуудые гаргаха мэтээр хэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, конгрессэй, президентын, верховно сүүдэй, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, США-гэй гүрэнэй бүхы органуудай ажал-ябуулгые шэглүүлжэ байһан американска реакционно уладууд американска конституцида үнэн сэхэбди гэжэ шашадаг аад, бодото дээрээ конституцяар хараалагдаһан демократическа эрхэнүүдые эбдэдэг байха юм.

Буржуазна практикада орходоо тад ондоогоор социалистическэ гүрэнэй практика хадаа социалистическэ конституциин эбдэршэгүй хуули ёһо дээрэ үндэһэлнэ. Дотоодын политикын талаар манай партиин зорилгонуудые зааха зуураа, нүхэр Сталин партиин XVIII съезд дээрэ иигэжэ хэлээ һэн: «Манай социалистическэ конституцие хэлбэришэгүйгөөр бодото байдал дээрэ бэелүүлхэ, ороной политическэ ажабайдалые эсэстэнь хүрэтэр демократизацилха ябадал бэелүүлхэ, советскэ обществын морально-политическэ нэгэдэлые болон хүдэлмэришэдэй, таряашадай, интеллигенциин эбтэ хани харилсаае бэхижүүлхэ, СССР-эй арадуудай хани барисаае бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ, советскэ патриотизмые хүгжөөхэ ба батадхаха». Манай парти энэ зорилгые нангинаар дүүргээ, дүүргэжэшье байна.

Сталинска Конституциин үндэһэ һуури дээрэ советскэ союзна болон автономно республикануудай шэнэ Конституцинууд зохёогдоһон ба баталагдаһан байха юм. Сталинска Конституциин тогтооһон һунгуулиин системын үндэһэ һуури дээрэ һунгуулиин хэдэ хэдэн гайхамшагта хуулинууд байгуулагданхай. Гүрэнэй засагые һунгаһан һунгуулиин олон тоото кампанинууд хадаа Сталинска Конституцяар тогтоогдоһон, социалистическэ демократизмын принципүүдэй илан мандаһанай гэршэ мүн болоо.

Социалистическэ гүрэнэй органуудай бүхы системэ хадаа Сталинска Конституцитай тааралдуулагданхай. ССР Союзай гражданинууд тухай хуулинууд, сэрэгэй бүгэдэнийтын уялганууд тухай хуули, СССР-эй сүүдэй байгууламжа тухай хуули, мүн бусад хэдэн хуулинууд Сталинска Конституциин үндэһэ һуурияар баталан абтаа.

1936 ондо СССР-эй шэнэ Конституциин уласхоорондын удхашанар тухай хэлэхэ зуураа, нүхэр Сталин иигэжэ мэдүүлээ һэн: «Энэ хадаа капиталистическэ оронуудтахи олон миллион үнэншэ шударгуу хүнүүдэй һанаһан, хүсэһэн ба мүнөөшье һанажа хүсэжэ байһан юумэнь СССР дотор бэелүүлэгдээд байһан тухай гэршэлһэн документ болохо байна. Энэ хадаа СССР дотор бэелүүлэгдээд байһан юумэнь бусадшье оронууд дотор бэелүүлэгдэжэ хүсэд болохо тухай гэршэлһэн документ болохо байна».

Агууехэ вождиин энэ сэсэн мэргэн үгэнүүдые түүхэтэ событинуудай ябаса хүсэдөөр баталан харуулаа.

Сталинска Конституциин байгуулагдаһанһаа хойшонхи жэлнүүд соо бүхы дэлхэй дээрэхи хүсэнүүд социализмын түһада үндэһөөрөө хубилба. Албани, Болгари, Венгри, Польша, Румыни болон Чехословаки капиталистическэ системэһээ һалаа. Тэдэ оронууд пролетариадай диктатурын зам дээрэ, социализм байгуулгын зам дээрэ гараа.

Европын центртэ Германска демократическа республика бии болоо. Энэ гүрэнэй конституци хадаа Германиин түүхэдэ гансал ёһото демократическа конституци мүн.

Хитадай арадай республикые байгуулһан хитад арад агууехэ илалта туйлаа.

* * *

Сталинска Конституциин туг доро СССР-эй гражданинууд дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ алдар суутайгаар ажаллаа Сталинска Конституциин туг доро советскэ арад гитлеровскэ Германида болон тэрээнэй сателлидүүдтэ эсэргүү Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дай хэһэн байна. Өөрынгөө гениальна багша, вождь болон полководец И. В. Сталинай хүтэлбэри доро советскэ арад дайсанай һүрэгүүдые бута сохёо, социалистическэ Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөө, нэрэ хүндэ болон бэеэ даанхай байдалые аршалан хамгаалаа, европейскэ арадуудые гитлеровскэ дарлалтаһаа сүлөөлөө. Энэ илалтын удхые тайлбарилха зуураа, нүхэр Сталин болбол дэлхэйн хоёрдохи дайнда советскэ общественнэ байгуулалта, советскэ гүрэнэй байгуулалта, Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүд илаа гэжэ зааһан байха юм.

Сталинска Конституциин туг доро советскэ арад дайнай хойто тээхи табанжэлые амжалтатайгаар дүүргээд, өөрынгөө экономикые гүрэн темпээр хүгжөөхэ ябадалые үргэлжэлүүлнэ. Коммунизм байгуулгада энэ жэлдэ туйлагдаһан шэнэ гайхамшагта ехэ амжалтанууд тухай бүхы дэлхэй хадаа Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 34 жэлэй ой тухай нүхэр Л. П. Бериягын элидхэл дээрэһээ мэдээ.

Сталинска Конституциин туг доро советскэ арад байгаалиие шэнэдхэлгын асари ехэ түсэбые бэелүүлнэ, коммунизмын агууехэ барилгануудые бодхооно Волга, Дон дээрэ, Дунда Азида, Украинада болон Крымдэ дэлхэй дээрэхи угаа томо гидроэлектростанцинуудые болон уһалууриин системэнүүдые бариха тухай нүхэр Сталинай үүсхэлээр баталан абтаһан түүхэтэ тогтоолнууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Советскэ гүрэмнай коммунизмын материально-техническэ база байгуулна.

Сталинска Конституци болбол советскэ обществын ба гүрэнэй түүхэдэ шэнэ үе нээгээ. Тэрэ болбол «...СССР хадаа хүгжэлтын шэнэ үедэ, социалистическэ общество байгуулгые гүйсэдхэлгын үедэ ороһон ба «хүн бүриһөө—шадабариинь зэргээр, хүн бүридэ—хэрэглэлэйнь зэргээр» гэһэн коммунизмын принцип болбол общественнэ ажабайдалай хүтэлбэрилхы эхиниинь болохо ёһотой, коммунистическэ обществодо шэлжэн оролгын тэрэ бүхэдэлхэйн түүхэтэ баримтые бэхижүүлбэ» (ВКП(б)-гэй түүхэ. Хуряангы курс, нюур 511. Бурмонгиз 1947 он).

Капиталистическэ, колониальна болон бэеэ даанхайбэшэ оронуудай ажалшадта Сталинска Конституци угаа ехэ удхашанартай.

Түрүүшын советскэ Конституциин уласхоорондын удхашанар тухай хэлэхэ зуураа (РСФСР-эй 1918 оной Конституци тухай хэлэгдэнэ), Ленин болбол бүхы дэлхэйн пролетариадай идеалые харуулна гэжэ хэлэһэн юм. Социализм байгуулһан ябадалые батадхаһан Сталинска Конституци бүри ехэ удхашанартай байна.

СССР дотор социализм байгуулагдаа. Социализм тухай эгээн зүбөөр зааһан, ёһотол хуулитаар батадхаһан юумэн хадаа Сталинска Конституци болоно. Тиимэһээ Сталинска Конституци ехэл суутай юм. «Нэгэшье конституци, али нэгэн гүрэнэй ондоо ямаршье официальна документ хадаа Советскэ Союзай Сталинска Конституциин алдар суутай зааханшье хубидань али тиимэ суутай хэзээшье болоогүй юм. Капиталистическэ болон колониальна оронуудай олон миллион хүдэлмэришэд өөрынгөө ороной конституци мэдэһэндэ орходоо угаа ехэ үлүүгээр Советскэ Конституцие мэдэдэг байна», — гэжэ профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин түрүүлэгшэ Джузеппе ди Витторио гэгшэ «Сталин ба уласхоорондын хүдэлмэришэн анги» гэһэн статья соогоо бэшээ һэн.

Капиталистическэ дарлалтые ба буржуазин диктатурые усадхахын түлөө капиталистическэ дэлхэйдэ тэмсэжэ байдаг бүхы түрүү, үнэн сэхэ хүнүүдтэ Сталинска Конституци хоёр ехэ удхашанартай. Нэгэдэхеэр, энэ хадаа капиталистическэ богоолшолгодо эсэргүү гэмнэлтын акт болоно тиимэ болохолоороо, тэрэ дарлалтаһаа өөрыгөө сүлөөлхын түлөө ажалшан нийтын тэмсэлыень хүнгэдхэнэ. Хоёрдохёор, энэ хадаа ССР Союз дотор социализмын болон хүдэлмэришэн-таряашанай демократиин үндэһэн хуули мүн байхадаа, капиталистическэ лагериин оронууд доторхи прогрессивнэ хүсэнүүдэй тэмсэлэйнь туг ба лозунг мүн болоно, фашизмые ба агрессиие хүсэд бута сохихын түлөө тэмсэл хэжэ байгшадта моральна туһаламжа мүн болоно.

Сталинска Конституци хадаа социализм байгуулгын замда ороһон арадай демократиин оронуудай ажалшадта угаа ехэ удхашанартай. Тэдэнэр хадаа социализмын болон демократиин илагдашагүйе арсашагүйгөөр харуулна гэжэ Сталинска Конституцие тон зүбөөр тоолоно.

Империализмын болон реакциин лагериин хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн, Советскэ Союзай хүтэлбэри доро тэмсэжэ байгаа лагериин гарта Сталинска Конституци болбол хүсэн түгэс зэбсэг мүн болоно.

Сталинска Конституцяар алдаршуулагдаһан Советскэ Союз хадаа шэнэ, социалистическэ үеын туг баригшань мүн.

Профессор А. ДЕНИСОВ.

Арадуудай холбоокой найдамтай тулгуури, арюун түрэл Сталиндай алдаршыш!

Гравюраһаа Д. Пяткинай зураһан плакат. (ТАСС-эй фотохроника).

Хоца НАМСАРАЕВ

Арадай баяр

Нарихан гоёхон дуутэ гургалдай
Нарата һайхан Бурятороной
Намаа сэсэг дамжан- дамжан дууланал.
Наян сагаан наһатай
Үбгэн эсэгын зүрхэн сооһоо
Үгэлэн түүрээн ханхинадаг
Үльгэр онтохо хэлэн хэлэн жэргэнэл.

Тунгалаг номин Сэлэнгэ мүрэн
Толото мүнгэн хашарһаар
Туяа татан миралзаад,
Хада шулуу сохин урдажа,
Агууехэ Сталин эсэгэдээ:
«Арадай баяр» гэһэн
Бэшэг бэшэн тохойтонол.

Хүхэ сэнхир тэнгэриһээ
Хүлэр алтан одо мүшэд яларжа.
Хүдэлмэришэн, малшанай зүрхэнһөө
Хүсэ зоригой гэрэл хурсаар бадаруулан,
Багша наран Сталин тухай
Баатар түмэн хоолойгоор
Баярай юрөөл шанга шангаар хашхарнал.

Атар тарган адууһа малаар,
Алтан буурсаг арбай таряагаар
Баялиг дорюун алдартай
Бардам суута омог бурят колхозник
Баян торгон дайдада
Бадарһан хүхюун хүнэй жаргалаар
Гоёон, зохёон харуулнал.

Хүртэшэгүй нангин улаан хилэмнай
Хүдэлшэгүй хабсагай шэнги эрид лэ.
Илагдашагүй баатар Совет Армимнай
Эгэршэгүй суранзан шэнги булад лэ.
Энхэ арюун Эхэ ороноймнай эсэгэ,
Энэ дэлхэйн наранһаа хурса наран —
Сталин багшаяа дууланам.

Баян тунгалаг Байгал мүнгэн далайе,
Аглаг үндэр алтан Саян уулые
Арба дахин үлүү ехэ болгоошье һаам,
Шэнэ юумэнэй дээжэ болон түрүүлдэг
СССР гүрэнэй эбтэй бүлын үрэнэр —
Ажалша бурят арад олоной жаргалтай
Хэмжээ болгон хэлэхэ гэхэдэм багаданал.

Эгүүридэ мүнхөөр гэрэлтэн байдаг
Эрдэмэй булад далайнууд долгилнол
Харатан дайсаниие хамха сохидог
Хадын бүргэд геройнууд тодорнол,
Алдарта жаргал асаран үгэдэг
Арадай алтан Хуули манданал,
Эдэ бүгэдые, эсэгэ Сталин, үгөөлши!

Шинии сэсэн мэргэн ударидалгаар,
Шэнэхэн нарата гэгээн замаар
Хуби түгэлдэр Бурят-Монгол
Коммунизмын мүнхэ жаргал
Тэмсэн олохо, тиимэ ехэ
Зол заяанай алтан одон
Арад бүхэнэй оюун дээрэ урганал

Анхан урда холын сагһаа
Арадай зүрхэндэ гэрэлтэн ерэһэн,
Агууехэ багша Сталин,
Ашата манай наран болоһон,
Арюун хурса шинии һургаал
Ажалшан малша бурят-монгол
Аглаг зүрхэндөө шэнгээн жаргаал.

Арадай сүүдэй ажал-ябуулгын демократическа принципүүд

Советскэ сүүд хадаа советскэ гүрэнэй бүхы аппарат шэнги, социалистическэ демократизмын принципүүдһээ үндэһэлэн байгуулагданхай.

Арадай сүүд байгуулха тухай түүхэтэ декрет Ленин ба Сталинай гар табилгатайгаар 1917 оной ноябриин 24-дэ гараа һэн. Сталинска Конституциин 10-дахи статьягай ёһоор арадай сүүдүүд районойнгоо гражданинуудаар һунгагдадаг байна. Сүүдэй һунгалтанууд хадаа бүгэдэнийтын, сэхэ ба тэгшэ һунгуулиин үндэһэ баримталан, нюусаар голосовалагдажа хэгдэдэг байха юм.

Арадай сүүд олониитэтэй нигта барисатай байдаг. Уголовно ба гражданска олонхи хэрэгүүд арадай сүүдүүдтэ харагдажа үзэгдэдэг. Тиимэһээ үнэн зүбөөр сүүдэлхэ харюусалгатай уялгые арад зон хадаа этигэл ехэтэй хүнүүдтэ өөһэдөө даалгадаг байна. Советскэ арадай сүүд ажал-ябуулгаяа советскэ бүхы арадай дура зориг харуулһан хуулинуудай үндэһөөр ябуулдаг тула үнэхөөрөөл арадай сүүд гээшэ. Сүүдэй тушаалнуудта арад зоной түлөөлэгшэд һунгагдадаг байна. Сүүдэй системын гол һалбари болохо арадай сүүдүүд хадаа гансахан лэ манай орондо Сталинска Конституциин, социалистическэ үргэн демократизмын үндэһэ баримталан һунгагдана.

Буржуазна оронуудта судьянар һунгагдадаггүй, харин томилогдодог байха юм США-гэй зарим штадуудта ба мүн Швейцарида судьянар һунгагдадаг болобошье, элдэб хизаарлалтанууд хэгдэжэ, судьянараар баян ангиин түлөөлэгшэд һунгагдадаг юм.

Советскэ гүрэн болбол үнэн зүбөөр шүүжэ сүүдлэлгэдэ олониитэ ажалшадые үргэнөөр хабаадуулха ёһо журам тогтооһон байна. Тиин үнэн зүбөөр сүүдэлхэ хэрэг олониитын дундаһаа һунгагдадаг арадай судьянар ба арадай заседа[...] та даалгагдадаг. Бүхы [...] тэ хэрэгүүдые хаража үзэлг[...] дай заседательнуудай хаб[...] тайгаар үнгэргэгдэнэ. Энэ[...] Сталинска Конституциин 1[...] статья соо хэлэгдэнхэй. [...] приговорнууд ба шиидхэб[...] олонхиин дуугаар абтадаг [...] Судьянартай арадай заседат[...] дай адли эрхэтэй байха ябо[...] даа советскэ сүүдэй систем[...] хала принцип болоно. Арадай [...] нарай ямар нэгэн шалтагаа[...] байбал арадай заседательнууд [...] дэнэй үүргые дүүргэхэ бүр[...] тэй юм. Энэ хадаа советскэ [...] демократическа үндэһэ һ[...] элеэр гэршэлнэ.

Сталинска Конституциин 11[...] статьягай ёһоор, судьянар [...] хэнһээшье дулдыдадаггүй, [...] хуулида мэдэлтэй байна. Эн[...] даа советскэ сүүдэй демокр[...] ка шухала принципүүдэй нэг[...] лоно.

Хэрбээ һунгагшадай этиг[...] лабариие арадай судья ба [...] заседательнүүдай дүүргээгүй[...] һунгагшад болбол тэдэнэ[...] шаалһаань гаргаха эрхэтэй.

Сталинска Конституциин 1[...] статьягай үндэһөөр, СССР-[...] сүүдүүдтэ хэрэгүүд нээмэл[...] рагдадаг байна Энэ хадаа [...] хүмүүжүүлхы үүргые улам [...] лүүлнэ. Гэмнэгдэгшэ бүхы [...] дээрэ өөрыгөө хамгаалха ба [...] калые абажа, хамгаалуулха [...] тэй.

Агууехэ Октябрьска социали[...] ческэ революциин, Сталинска [...] ституциин ашаар байгуулагда[...] советскэ, үнэхөөрөө арадай [...] эмхидхэлэй ба ажал-ябуулга[...] мократическа принципүүд [...] на.

Е. Попова, ВМАССР[...]
Верховно сүүдэй гэ[...]

…РХЭ ОРОМНАЙ УЛАМ ҺАЛБАРАН МАНДАНА!

☆ ☆

Хоёрзуутан болохоб

…ветскэ арад ССР Союзай …инскэ Конституциин Үдэрые …эдэр тэмдэглэжэ байна. …э түүхэтэ документын баталаг…һаа хойшо оройдоо 15 жэл …ее. Теэд, манай ороной ажал… Сталинска Конституциин туг …ябажа, хэдэн арбаад жэл соо …дэхэ айхабтар ехэ зохёон бай…ы хүдэлмэри хээ. Эхэ орон …о социализм байгуулаад, мү… коммунистическэ общестын …оронхойбди. Энээгээр хүн …омогорхоно, бишье омогорхо… Юуб гэхэдэ, энэ асари ехэ хү…эри соо миниишье хубита бии.

Улан-Удэ станциин паровозно депогой шудхалаагай цехтэ формовшигаар арбан дүрбэдэхи жэлээ хүдэлмэрилжэ байнаб. Бүхы коллективэйнгээ үдэр бүриин халуун туһаламжатайгаар ажалай үндэр бүтээсэ түйладаг стахановецуудай тоодо ороob.

Советскэ гүрэнэй үндэһэн Хуулиин — Сталинска Конституциин Үдэр иигэжэ мэдүүлнэб: сагшадаа бүри эршэтэйгээр хүдэлмэрилжэ, хоёрзуутанай зэргэдэ жагсахаб.

Мария Жигулина, паровозно депогой стахановка.

Колхозно таряашадай жаргал

…алинска Конституциин туг до… манай советскэ арад дайнай …о тээхи табанжэлэй түсэбые …алтатайгаар дүүргээд, өөрын… экономикые түргэн темпээр хүг…жэ байна. Сталинска Конститу… туг доро советскэ арад бай…ние шэнэдхэн хубилгаха …амшагта түсэб бэелүүлжэ ба …унизмын агууехэ барилгануу…дэжэ байна. Сталинска Консти…ин ашаар колхозно тосхонууд … хүгжэнэ, улам культурна бо…, шэнэ шэнэ техникээр зэбсэг…жэ, ажахын улам ехэ амжал…удые түйланэ. Энээниие манай …-эй жэшээ дээрэһээшье хара… болохо юм. Гансахан байгша … турша соо манай МТС гүрэн… нилээд олон трактор…, комбайнууд болон бусад мэ…инуудые абаа. Эрхим һайн энэ …икые үндэр бүтээсэтэйгээр …лажа, колхозно полинууд дээ… үндэр баян ургаса абаха яба…лангаха гээшэ бидэнэр, механи…рнуудай арюун уялга мүн.

… энэ жэлэй июниин 10-да …–НАТИ гэжэ шэнэ трактор …ажа абаад, тракторнэ хүдэлмэ… сезон соо 650 гектар газар элдүүрилхын орондо 700 гаран гектар элдүүрилһэн байнаб. Тэрэшэлэн сезон соо 358 килограмм горючи, мүн нилээд ехэ хэмжээнэй түрхихэ материал арбилааб. Иимэ амжалта өөрынгөө дааһан механизмые заабариин ёһоор харууһалһанай ашаар түйлааб.

Мүнөө машинно-тракторна парка заһажа, шэнэ жэлэй үндэр ургасын түлөө тэмсэлдэ зэһэжэ байнабди. Сэлэнгын МТС-эй механизаторнуудай үүсхэлые халуунаар дэмжэжэд, манай МТС-эй коллектив бүхы трактор, машинануудаа эрхим шанартайгаар, болзорһоонь урид заһажа дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна. Би хабсаргалгын узелла хүдэлмэрилхэ зуураа үдэр бүриингөө нормые 140 процент хүрэтэр дүүргэнэб. Сталинска Конституциин үдэрые иимэ бэлэгтэйгээр угтааб.

Дэлхэй дээрэ эгээн демократическа Конституциин наран доро һалбаржа байгаа социалистическэ хүдөө ажахыгаа улам хүгжөөлсэхын түлөө «Заветы Ильича» колхозойнгоо поли дээрэ саашадаашье оролдосотойгоор ажаллахаб.

Г. Матвеев, Хэжэнгын МТС-эй тракторист.

Наукын үргэн зам нээжэ үгөө

…ветскэ эхэнэртэл адли иимэ …зол жаргалтай эхэнэр дэлхэй … байхагүй. Энэ зол жаргалые …инска Конституци үршөөгөө. …кэ эхэнэрнүүд ажахын, гүрэ… культурна болон ниитэ-полити… ажабайдалай али бүхы һалба…удта ажаллахын тула эрэгтэй…тэй аб адли эрхэтэй болонхой. …эрхэмнай Сталинска Конститу…етор алтан үзэгүүдээр бэшэг…, хуулита ёһоор бэхижүүлэг…эй.

…ветскэ эхэнэрнүүд ажаллаха… һурахашье, амархашье эрхэтэй …од, тэрэнээ бүримүһэн эдлэнэ. …инска Конституциин урин һай… туяа доро жаргажа һууһан … түмэн советскэ эхэнэрнүүд гү…е ударидалгадашье эдэбхитэй… хабаадалсана, идеологическа …ын тон ехэ харюусалгата …огууд дээгүүршье хүдэлмэрил… социалистическэ Эхэ оронойнгоо …адаа улам түргөөр һалбаран …хын тулада шэн зоригтой… ажаллана.

…уехэ Сталинска Конститу… баталан эбтаһан үдэртэй …рамдуулан, бидэ олон мян… советскэ эхэнэрнүүд, эрхэ …тэ зол жаргалта ажабайдал …онойнь түлөө шэнэ Конститу…охёон байгуулһан агууехэ …ин багшадаа гүн зүрхэнэй …алан хүргэнэбди. Бүхы совет…эхэнэрнүүдтэй хамта бурят…ол эхэнэрнүүд инаг эсэгэ …ндаа илангаяа ехэ баясхалан … гээшэ.

Октябрьска социалистическэ революциин урда тээ бурят-монгол эхэнэрнүүд ямаршье эрхэгүй, адууһа мал шэнги айхабтар ехэ зоболонто байдалда байһаниинь мэдээжэ. Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин илаһанай ашаар бидэ, бурят-монгол эхэнэрнүүд, һаруул һайхан ажабайдалай үргэн зам дээрэ гаража, эрхэ сүлөөтэ Эхэ ороноо алдаршуулжа ябанабди.

Сталинска Конституци советскэ эхэнэрнүүдтэ мүн наукын замыешье үргэнөөр нээжэ үгөө. Түрэл большевистскэ партиин, Советскэ правительствын аша туһаар би дээдэ һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэ А. А. Ждановай нэрэмжэтэ Ленинградска Университедэй аспирантурада һураад, филологическа наукануудай кандидат болоһон байнаб.

Иигэжэ намда, жиирэй бурят эхэнэртэ, наукын үүдэ нээжэ үгэһэндэнь коммунистическэ партида, Советскэ правительствода, агууехэ Сталинда гүн ехэ баясхалан хүргэнэб.

Мүнөө Бурят-Монголой гүрэнэй Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ пединститутда багшаар хүдэлмэрилжэ байнаб. Тиигээд Сталинска Конституциин мандаһанай ашаар олоһон эрдэмээ улам гүнзэгырүүлжэ, дүй дүршэлөөр баяжан, студентнэрые коммунистическээр хүмүүжүүлгын хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулхаб.

Е. Баранникова, филологическа наукануудай кандидат.

Большевистскэ партидаа баясхалан хүргэнэб

… бурят басаганби. 1948 ондо …тут дүүргээд, мүнөө багшалжа …б.

…эхэн хэдэн үгэнүүдэй саана … хуби заяанай арюун һайхан …, зол жаргалаймни гүнзэгы …аг далай биил. Һанаад үзэг… бурят эхэнэр ямар ехэ замаар, … түргөөр дабшажа ябана гээ…

…ань хэдэн дабхар дарлалта …зобожо ябаһан аад, мүнөө …кэ хүн бүхэнтэй нэгэн адляар …ан илалтаһаа илалтада дабши…бди. Гэрэлтэй һайхан һургуу…д соо манай басагад агууехэ … арадай басагадаар хамта һуу… Ород басаган, украинка, гру…, эвенк, бурят басагад инсти…дай, академинүүдэй аудитори… соо уулзана. Байкалай эрье…рэһэн эхэнэр Уралай заводто …ерээр ажаллана, тиигээд үдэ…болоходо консерваторидо ошо… зол жаргал тухайгаа иргүү…наар дуулана.

Иимэл даа, манай дабшалтын зарим тэдынь. Эгээлэй бурят эхэнэрэй ябаһан замые тодорхойгоор харуулха болоо һаа хэдэн олон хоног, магад һара, жэлшье хэрэгтэй болохо болохол.

Мүнөөдэр бидэнэр хаанашье ябаа һаа, ямаршье ажал хэжэ байгаа һаа, нэгэн һаналаар сэдьхэл зүрхөө холбонхойбди. Тэрэ арюун һайхан һаналнай коммунизмын агууехэ барилгануудай дуунтай хамтаран бүхы дэлхэйдэ зэдэлнэл.

Илалтамнай агууехэ. Тиигэбэшье бидэндэ үшөөл бага гээшэ. Бидэнэр түйлалтаараа һанагаа амардаг зангүйбди. Тиимэл даа советскэ заншал.

Урагшаа, агууехэ хэрэгүүд тээшэ дабшанабди. Мүнөө сагай алдарта ехэ хэрэгүүдэй эзэн болоһонойнгоо түлөө большевистскэ партидаа халуун баясхалан хүргэнэб. Хэзээ бүхэндэ үнэн сэхээр ажаллахаб гэжэ агууехэ Сталиндаа тангариг үгэнэб.

Н. Данилова, Улан-Удын № 6 һургуулиин багша.

☆

Ленин, Сталин—манай туг, хаанашье, хэзээшье илахабди

(*Частушканууд*)

Барга байдал ошон ошоо,
Баян болоо байдалнай,
Баяр жаргал мандаа олгоо
Багша нүхэр Сталимнай.

* * *

Таряан далайн үргэндэ
Тала дайда һайхан лэ.
Сталин вождиин мэргэндэ
Манай харгы һайхан лэ.

* * *

Гоё колхоз нютагыемнай
Город гэхэдэ болохол даа:
Өөрын театр нээнхэйбди,
Үдэшэ ерэхэдэ болохол даа.

* * *

Энэ хабар, энэ зун
Эрхим тракторист гэгдэнхэйб,
Сталинай һургаал шудалжа,
Коммунист болохо хүсэлэнтэйб.

* * *

Тала дэлхэйн наранһаа
Туяан хэзээдэ таһархагүйл.
Сталин манай багшаһаа
Хүсэн хэзээдэ таһархагүйл.

* * *

Нармай талын ургалга
Наран агаар хоёрһоо,
Ажалшан зоной жаргалга
Ленин Сталин хоёрһоо.

* * *

Алтан дэлхэйе гэрэлтүүлһэн
Ангир шаргал наран лэ.
Арад зоноо жаргуулһан
Агуу мэргэн Сталин лэ.

* * *

Арюун тэнгэри харахадам
Алтан наран яларна,
Арад зоноо харахадам
Ажалай Геройнууд шалгарна.

* * *

Баатар зоригоор хатуужаһан
Бата армидаа найданабди.
Баран зоноо жаргуулһан
Багша Сталинаа магтанабди.

* * *

Байгал далайдаа хүндэтэй
Баргажан мүрэнэй уһан һайхан.
Баран зондоо хүндэтэй
Багша Сталинай һургаал һайхан.

* * *

Аба Сталинай Уставаар
Артельдээ бидэнэр хүдэлнэбди.
Алтан таряа хуряажа,
Амбаараа бидэнэр дүүргэнэбди.

* * *

Адуу малаа олошоруулхадаа
Айл аймагтаа суутайбди.
Стахановска ёһоор
хүдэлмэрилхэдөө
Сталин багшадаа суутайбди.

* * *

Табанжэлэй түсэбые
Тангариг болгон хүлеэбэбди.
Тала баян полиһоо
Таряа ехээр хуряабабди.

* * *

Үргэн дэлхэйе гэрэлтүүлдэг
Үүрэй улаан туяан лэ.
Үгытэй зониие гэгээрүүлдэг
Ленин — Сталинай һургаал лэ.

* * *

Альган зузаан дэбтэрые
Иража байжа уншая.
Сталин багшынгаа намтарые,
Арад, һайса шудалая!

* * *

Үгөөр хурса частушка
Өөһэдөө зохёон дууланамди.
Баян тэнюун байдалаа
Барандаа магтан дууланамди.

Тоонууд ба баримтанууд

◆ Республикын бүхы промышленностиин валовой продукци (1926—27 оной сэнгээр) һүүлэй арбан жэл соо 141,9 процентээр ургаа.

◆ 1940 ондо БМАССР дотор 30 МТС байһан аад, тэдэнэй тоо 1950 ондо 37 болобо. Энэ хугасаа соо МТС-үүдэй тракторна хүдэлмэриин хэмжээн 141,1 процентээр ургаа. МТМ-үүдэй тоо 8-һаа 36 хүрэтэр нэмэнхэй.

◆ Гэр байрын фонд һүүлэй 10 жэл соо 205,5 мянган квадратна метрээр үргэдхэгдөө.

◆ 1940 онһоо хойшо эд бараанай эрьесэнь 2 дахин ехэ болобо.

◆ Республикын грузовой автомашинанудай парк 1940 онһоо хойшо 3 дахин нэмээ.

◆ Бурят-Монголой колхозуудые электрификацилга, 1945 онтой сасуулбал, 9 дахин ехэ болоо.

◆ Дайнай хойто тээ 37 больница, 19 противоэпидемическэ эмхи зургаанууд, 7 санатори манайда нээгдээ.

◆ Һүүлэй 6 жэл соо 63 радиоузелнууд ашаглалгада оруулагдажа, 35.593 радиоточконууд нэмээ.

* * *

Минии нүхэдтэ нээмэл бэшэг

Амар сайн, холо ойрын эдир залуу анда үүри нүхэдүүдни! Агууехэ орон түрымнай алишье нютагта ажаһуугаа һаа, алишье городто һуража, ажаллажа байгаа һаа, түрэлхи Бурят-Монголойнгоо баян тэнюун талаһаа, мантан томо заводуудһаа, Байкал далайһаа, Бархан уулаһаа баяр мэндэ хүлеэхэл байхат гэжэ мэдэнэм.

Мүнөөдэр бидэнэр һанаад үзэе: тэбхэр арбан табан жэлэй саана советскэ хүн тухай—өөрынгөө социалистическэ Эхэ ороной эзэн, өөрынгөө хуби заяанай эзэн хүн тухай арадуудай агууехэ вождь иигэжэ хэлээ һэмнай:

«Зөөри шадалай зэргэ бэшэ, национальна гарбал бэшэ, эрэ, эмын илгаа бэшэ, албан ажалай зэргэ бэшэ, харин гражданин бүхэнэй өөрынь шадабари ба өөрынь ажал общество дотор тэрэнэй зэргые тодорхойлно».

Бидэнэр үглөө бүхэндэ «Москва хэлэнэ» — гэһэн Москвагай радиостанциин дамжуулгые дуулагшабди. Энэ дамжуулга соо үдэр бүхэндэ манай ороной ажалшад өөһэдынгөө амжалта илалтанууд тухай хөөрэлдэнэ, манай ороной республикануудай, нютагуудай һонинууд дуулдана. Калининградһаа абаад Курильска аралнууд хүрэтэр советскэ ороной үргэн уужам уруу эб найрамдал тухай, зохёохы һайхан ажал хүдэлмэри тухай мэдээсэлнүүд зэдэлнэ.

Агууехэ Ород ороной, манай түрэл советскэ ороной альган дээрэ, анхарал доро бадаран ерэһэн Бурят-Монголой АССР Сталинска Конституциин алтан наранай туяа соо үдэрһөө үдэртэ үргэн һалбаран байһаниинь мүн эдэ мэдээсэлнүүд сооһоо харагдана.

Таанар, минии үетэн, мэдэнэт: бидэнэр алдарта Октябриин басуутан, советскэ үе соо хүмүүжэһэн, советскэ үе соо далияа дэбиһэн зон байнабди.

Дэлхэй дээрэ урдань хэн хэлэхэ байгааб—буурай дарлагданги байһан бурядай хүбүүд, басагад ороной дээдэ һургуулинуудта, бусад бүхы национальностьнуудай хүбүүд, басагадаар нэгэн хамта, һуралсажа ябана гэжэ? Иигэжэ хэн һанаха байгааб? Теэд минии нүхэд: Даши Лубсанов—Партийна Дээдэ һургуулида, артистка Мария Шалтыкова—Театральна институтда, литераторнууд Александра Плишкина ба Норпол Очиров — литературна институдай аспирантурада, залуухан басаган Мэлла Ракшаина өөрөө хожомоо һуралсахын тулада эрдэм ухаанай ордон—Московско гүрэнэй университедэй үлгэн үндэр байшан бодхоолсожо байха! Ленинград, Свердловск, Киев, Казань, Алма-Ата, Новосибирск, Иркутск ба бусад городуудта хэдэн зуугаад бурядууд һуража ба һургажа байха!

Дэлхэй дээрэ урдань хэн хэлэхэ байгааб—Байкалай үмэнэхи хуудам талын малшанай хүбүүд, басагад эб найрамдалда дуратай хүнүүдэй түрүү зэргэдэ жагсаха юм гэжэ? Тэдэнэр бүхэдэлхэйн залуушуултай гар гараа барисалдан зугаалха юм гэжэ? Теэд, залуушуулай Берлинскэ фестиваль дээрэ Бурят-Монголой АССР-эй арадай артист, хорин зургаатай Лхасаран Линхобоин, БМАССР-эй габьяата артистнар залуухан Лариса Сахьянова, Цыден Бадмаев амжалтатайгаар хабаадалсаа. Мүнөө тиигээд нэгэниинь Ленинградска гүрэнэй консерваторидо, нүгөөдүүлынь — Гүрэнэй академическэ Ехэ театрын студида һурана.

Дэлхэй дээрэ урдань бүри гайхалсаха, бүри этигэхэгүй байгаа: хэрбээ бурят басаган Ирина Атанова мүнөө Киргизиин гүрэнэй оперно театрта дуулана гээ һаа; хэрбээ Казахска консерваторидо бурят хүбүүн Олзоев һуралсана гээ һаа; хэрбээ бурят Ж. Дашицыренов Прибалтикада сэрэгэй алба хэнэ гээ һаа... лаб этигэхэгүй байгаа!

Дэлхэй дээрэ улам үргэдэжэ байгаа эб найрамдалай түлөө халуун тэмсэлэй гүрүүшын зэргэдэ мүн манай залуушуул шэн габьяатайгаар жагсалсана. Англо-американска дайн үүдхэгшэдтэ амгалан ажалай амжалта түгэлдэр сохисоор харюу үгэжэ байгаашадай дунда Улан-Удын ПВЗ-гэй стахановецууд, Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой залуушуул, Боргойн хониншод, Яруунын малшад, Баргажанай агнуушад, Заиграйн модошод, Бурят-Монголой институдуудай студентнүүд, залуу композитор Жигжит Батуев, поэт Дамба Жалсараев ба Бурят-Монголой бүхы залуушуул ябана. Тэдэнтэй хамта Волго-Донской канал дээрэ коммунизмын агууехэ барилга бодхоолсожо байһан залуу инженер Анна Эрдынеева, Номгон далайн флодой ахалагша матрос Нима Бадмаев гэгшэд эб найрамдалай илалтата тугые дээрэ үргэлсэн ябана.

Эдэнэр бүгэдэ Сталинска Конституциин наранай гэрэл доро энхэ түбшэн байдал, эгүүридэ амгалан жаргал тухай зугаална. Эдэнэр бүгэдэ һураха, ажаллаха, амарха нангин эрхэнүүд тухайгаа юрөөн магтан хэлсэнэ. Эдэнэр бүгэдэ агууехэ ород арад түрүүтэй советскэ арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан тухай, энэ хани барисаае эблүүлэн шэрээһэн большевистскэ парти ба багша Сталин тухай дуулалдана.

Сталинска Конституциин баталан олгоһон зол жаргал баһа нэгэ иимэ жиирэй үльгэр жэшээ дээрэһээ онсо тодорхойгоор харагдана.

Ерэхэ жэлдэ Василий Яковлевич Олзоев жаран наһатай болохонь. Энэ хүниие хараа һаа, үбгэн гэжэ хэлэхэгүйт. Ленинэй орденто ПВЗ-гэй стахановец Василий Яковлевич жаран наһанайнгаа тэбхэр зургаа мянган үдэрые түс завод дээрэ үнэн шударгы ажал хэжэ үнгэргөө. Бурядай гигант гэгдэһэн заводые өөрынгөө гараар барилсаад, уран мэргэн оньһонуудые өөрынгөө шадабаряар шудалалсаад, мүнөө түрэтэр ажаллажа байһан урдын малша бурядай хуби заяан зол жаргалһаа һайхан юун байхаб?!

Мүнөөдэр нүхэр Олзоевой һаруул уужам байрада ороод үзэе. Үүдэ оромсоорһнай Василий Яковлевичын хүгшэн хөөрүү хүгтэй, хүнгэн зулуур Елена Ермолаевна таанарые хүндэтэйгөөр угтан абаха. Гэр соонь үнэр баян. Эдэ хоёр үтэлһэдэй эгээл ехэ баялигынь — өөһэдынь найман үхибүүд болоно.

Ехэ хүбүүниинь — Алексей Васильевич—дээдэ һургуулитай врач болоод, мүнөө Монгол Арадай Республикада ажаллажа байнхай. Басаганиинь — Мария Васильевна — баһа врач болохоёо Иркутска медицинскэ институт дүүргүүтэй байна. Удаадахи басаганиинь — Евдокия Васильевна — Бурят-Монголой зооветеринарна институтда һураад, аяар холын Курумканай аймагта ахалагша зоотехнигээр ажалладаг. Надежда басаганиинь багша болохо хүсэлтэй Бурят-Монголой пединститудай историческа факультедтэ һурана. Казахска ССР-эй столица Алма-Атада Борис хүбүүниинь консерваторидо һуража байдаг. Удаадахи Михаил хүбүүниинь Иркутска финансово-экономическа институтда һуралсана. Ухаамсар залуу Катя басаган уранзохёолой тала баридад, пединститудай литературна факультедтэ оронхой. Тиихэдэ одхон хүбүүниинь—бишыхан Александр—дунда һургуулиин долоодохи класста эрхим һуралсажа ябана.

Урдань хэн хэлэхэ байгааб — простой хүдэлмэришэнэй бүлэдэ бүхы найман үхибүүдынь һургуулида һураад гү, һуража байна гэжэ? Юрын малша бурят гигант-заводой түрүү хүдэлмэришэн болоод, хүндэтэй суутай байна гэжэ? Найман золто үхибүүдэй золто эхэ «Эхын алдарай ордендо» хүртөө гэжэ?

Эдэ бүгэдэ болбол агууехэ Сталинска Конституциин аша мүн.

Хүндэтэ нүхэд! Би энэ нээмэл бэшэгээ Конституциин һайндэртэ зорюулан бэшэхэ зуураа түрэл оронойнгоо түүхэтэ ехэ ажал амжалтые шүлэглэн дуулаха хүсэлтэйб. Манай Бурят-Монгол орон

Шадамар мэргэн алдараа
Шанга шангаар нэрлүүлжэ,
Мал адууһаяа арьбалхан
Мянга мянгаар миралуулжа,
Баян жаргалтай байдалаа
Бата арьбан болгооно,
Аша гушынгаа золые
Арюун, мүнхөөр зохёоно.
Аажам ехэ агуу Россин
Альган дээрэ хүгжэһэн,
Аба ехэ Сталин багшын
Анхарал дээрэ дэбжэһэн
Сэлгеэн дорюун Бурядни
Сэсэг набшаар үнгэтэнэ.
Шэнэ хуулиин толи дээрэ
Шэлдэг хүбүүдээ хүндэлнэ.

Цэдэн ГАЛСАНОВ.

Цимлянска гидроузелай барилга дээрэ. Дон мүрэн шэнэ һабаар урдадаг болоо.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Доной уһа оруулагдаһан котлован харагдана.
ТАСС-эй фотохронико.

Кабанскын аймагай Каменск тосхоной «Строители» клубай дэргэдэхи самодеятельностиин коллективтэ 38 дуушад тоологдоно. Ород арадай, СССР-эй арадуудай дуунууд энэ коллективэй репертуарта бии. Һүүлэй үеэрнүүдтэ энэ коллективэйхид эб найрамдалай түлөө тэмсэл тухай шэнэ дуунуудые дуулажа һураа. Октябриин түрүүшын хахад соо тэдэнэр 4 концерт харуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Тус коллективэйхид эб найрамдалай түлөө залуу тэмсэлшэдэй дуун нүхэр Евстафеевэй хүтэлбэри доро дуулажа байнад.

Ф. Моренецын фото.

Клубнай икмээр хүдэлмэрилнэ

Хэжэнгын аймагай Дээдэ-Хэжэнгын сельсоведэй дэргэдэхи хүдөөгэй клубые даагшаар байгша оной августын 10-һаа хүдэлмэрилнэб. Тиэд клубые тушаажа абахадамни тэрээндэ ехэ заһабари хэгдэхээр, лекци, хөөрэлдөөнүүд тон үсөөнөөр үнгэргэгдэдэг, уранһайханай самодеятельностиин кружогууд муугаар хүдэлмэрилдэг байгаа.

Би нэн түрүүн һарын ба квартальна түсэб зохёожо, клубай совет эмхидхээб. Клубаа заһабарилуулжа, үбэлэй үедэ хүрэхэ түлөө бэлэдхүүлээд, шэнэ лозунгнууд, плакадууд ба портредүүдээр шэмэглэн тоёогообди. «Коммунизмын агууехэ барилганууд», «В. И. Ленинэй ажабайдал ба ажал-ябуулга» гэһэн, мүн И. В. Сталинай биографитай танилсуулха фотомонтажнуудые эмхидхээбди. Клубай сцено заһабарилагдан шэнэдхэгдээ.

Клубаймнай дэргэдэ библиотекэ хүдэлмэрилнэ, шатар, даам, домино, гитара, балалайка гэхэ мэтын хүгжэмэй хэрэгсэлнүүд абтаа. Мүн хэдэн янзын газетэ, журналнууд захигдаба. Арадай сүүдүүдтэ һунгаха һунгалтанууд тухай элдэб номууд бии. Клубай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн залуушуулай лекторие уларидана б. Гансахан ноябрь һара соо 6 лекци уншагдаа, 28 хөөрэлдөөн үнгэргэгдөө. Долоонжэлэй һургуулиин багшанар нүхэд Константин Лубсандоржиев, Александра Туканенкова гэгшэд агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэридэ илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадана. Дээдэ-Хэжэнгын ветеринарна пунктын фельдшер нүхэр Алексей Котлыков «Социалистическэ малажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө» гэһэн циклһээ лекцинүүдые уншаба.

Клубаймнай дэргэдэ самодеятельностиин кружогууд хүдэлмэрилнэ. Дуунай кружогые долоонжэлэй һургуулиин багша нүхэр Антонида Сидорова, драматическа кружогые багша Туканенкова, шатарай кружогые багша Лубсандоржиев гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Һүүлэй үедэ «Жаргалта ажабайдал», «Чук ба Гек» гэжэ пьесэнүүдые, һонирхолтой танцануудые, дуунуудые бэлэдхээд, бригаданууд болон гүүртэнүүд дээгүүр ябажа харуулаабди. Репертуартаа идейнэ һайн удхатай номернуудые шэлэн абадаг байнабди. Октябрь һараһаа эхилэн 21 «дайшалхы хуудаһан», 2 дахин ханын газетэ гаргагдаа.

Мүнөө үедэ клубтамнай колхознигууд сүлөөтэй сагтаа сугларжа, культурнаар амарна.

Энэ хадаа манай хүдөөгэй клубай эдэбхитэдэй ажалаар түйлагдаа. К. Лубсандоржиев, А. Туканенкова, П. Гаранина, З. Чигринова, А. Сидорова гэгшэд илангаяа һайнаар хүдэлмэрилнэ. Мүн аймагай культурно-гэгээрэлэй таһаг (даагшань нүхэр В. Дугарцыренов) биндэндэ саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлдэг юм. Һара бүхэндэ аймагай культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй семинар, зүблөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

Клубтаа ерэхэ жэлэй газетэ, журналнуудые олоор захиха, библиотекэдээ 500 түхэригэй номуудые шэнэ жэл болотор абаха байнабди.

Николай Мясников,
Хэжэнгын аймагай Дээдэ-Хэжэнгын хүдөөгэй клубые даагша.

Физкультура ба спортын республиканска харалгада залуушуулые элсүүлхэ

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй тогтоолой үндэһөөр, ВЛКСМ-эй обкомой бюро хадаа колхозуудай физкультурна коллективүүдые саашадань бэхижүүлхэ, физкультура ба спортын занятинуудта хүдөөгэй залуушуулые үргэнөөр хабаадуулха, хүдөөгэй физкультурнигуудай спортивна шадабарие дээшэлүүлхэ зорилготойгоор, республика доторхи «Колхозник» гэжэ ДСО-гэй физкультурна коллективүүдэй харалга үнгэргэхэ тухай тогтоол аяар август һара соо гаргаһан юм.

Дурсагдаһан харалгада комсомольско организацинуудые хабаадуулха тухай тусхайта хэмжээ ябуулганууд ВЛКСМ-эй Иволгын, Байкало-Кударын, Түнхэнэй болон бусад айкомуудай бюрогой үргэн заседанинууд дээрэ хараалагдаһан байгаа.

Республиканска харалгын комисси болбол физкультурын хүдөөгэй коллективүүдэй ажал-ябуулгатай танилсажа, харалгын зарим дүнгүүдые гаргаһан байха юм. Иволгын аймагай «8 марта» колхозой физкультурна коллектив харалгада түрүү һуури эзэлээ. Тус коллективэй гэшүүд богонихон болзор соо хоёр дахин олошороо, мүнөө тэндэ 70-аад гаран физкультурнигууд тоологдоно. Зунай спортивна сезоной үедэ ГТО-гэй I-дэхи шатын 21 значкистнууд, II-дохи шатын 3 значкистнууд, гурбан разряднигууд бэлэдхэгдэһэн байна. Эндэ хүнгэн атлетикын, волейболой, футболой, буудалгын, морин спортын, шатарай ба даамай секцинүүд хүдэлмэрилнэ. Секцинүүдыень инструкторнууд ударидана. Морин спортын секцие колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Гольский толгойлно. Мүн комсомолецууд ба залуушуулай үүсхэлээр, колхозой спортивна талмай байгуулагдаа.

Харалгын үедэ физкультурна бусадшье коллективүүд муубэшэ түйлалтануудые харуулаа. Заиграйн аймагай «Улаан Эрхирик» колхозой комсомольско организаци физкультурна коллективтэй хамтаран ажаллажа, физкультура ба спорт дэлгэрүүлгээр горьтойхон амжалта түйлаа. Республиканска мүрысөөндэ тус колхозһоо 7 хүн хабаадалсажа, комсомолец Белоусов үндэрые харайлгаар нэгэдэхи һуури эзэлээ. Физкультурын ондоошье коллективүүд сооһоо эрхим спортсменүүд шалгараа. Гэбэшье олохон коллективүүд, жэшээлхэдэ, Тарбагатайн, Хориин, Сэлэнгын, Бичурын, Кабанскын аймагуудай физкультурна коллективүүд харалгада хабаадалсанагүй. Тус аймагуудай колхозно залуушуулай физкультура болон спортдо һуралсахые хүсэбэшье һаань, комсомолой айкомууд энээндэ анхаралаа багаар хандуулна, харалга тухай эхин комсомольско организацинуудта сэто мэдээсээгүй байха юм.

Саашадаа республика доторхи комсомольско организацинууд физкультурна коллективүүдэй хүдэлмэрие һайжаруулгада бүхы анхаралаа хандуулжа, спортивна харалганда хабаадалсаха ёһотой.

В. Санданов,
ВЛКСМ-эй обкомой сэрэгэй-физкультурна таһагые даагша.

БУХАРЕСТСКЭ БАСАГАДАЙ ҺУРГУУЛИДА ЗОЯ КОСМОДЕМЬЯНСКАЯГАЙ НЭРЭ ОЛГОГДОО

БУХАРЕСТ, декабриин 3. Герой-комсомолка Зоя Космодемьянскаяе немецкэ фашистнуудай зэрлиг муухайгаар алаһанһаа хойшо 10 жэл болоһонтой дашарамдуулан, Бухарестскэ басагадай № 1 һургуулида тэрэнэй нэрэ олгогдоо гэжэ Румынска телеграфна агентство дамжуулба.

Энээндэ зорюулагдан зарлагдаһан заседани дээрэ Румыниин ажалша залуушуулай Центральна Комитедэй гэшүүн Корнелия Филипаш үгэ хэлэбэ, тиихэдээ тус һургуулида олгогдоһон алдарта нэрые хүндэтэйгөөр абажа ябахыень һурагшадта хүсэбэ.

Венгридэ карточна системэ болюулагдаа

БУДАПЕШТ, декабриин 3. (ТАСС). Карточна системэ болюулха, юумэнэй сэнгүүд болон салин хүлһэ гуримшуулха тухай, хүдөө ажахын продуктнуудые сүлөөтэйгөөр худалдадаг болохо тухай ажалшадай Венгерскэ партиин ЦК-гэй ба Венгерскэ Арадай Республикын министрнүүдэй соведэй тогтоолые венгерскэ газетэнүүд толилбо.

Табанжэлэй түсэбэй түрүүшын хоёр жэлые амжалтатайгаар дүүргэһэнэй, хүдэлмэришэд, таряашад ба интеллигенциин шэн зоригто ажалай ашаар, мүн энэ жэлэй һайн ургасын ашаар мүнөө орон дотор эдеэ хоолой продуктнууд ба үргэн хэрэглэлэй эд баран нилээд элбэг болоо гэжэ тус тогтоол соонь хэлэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, Венгерскэ Арадай Республикын министрнүүдэй совет ба ажалшадай Венгерскэ партиин ЦК карточна системэ болюулха тухай, хүдөө ажахын продуктнуудые сүлөөтэйгөөр худалдадаг болохо тухай шиидхэбэри баталан абаа.

Тус тогтоолой ёһоор, энэ оной декабриин 2-һоо эхилээд хилээмэн, сахар, мылэ, һү, тоһон сүлөөтэйгөөр худалдагдажа эхилээ.

Чехословацка Республикын ба Германска Демократическа Республикын хоорондо худалдаа наймаанай хэлсээн баталагдаа

БЕРЛИН, декабриин 3. (ТАСС). «Нейес Дейчланд» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1952 онһоо 1955 хүрэтэр болзороор Чехословакиин ба Германска Демократическа Республикын хоорондо эд товар абалсалга ба түлбэринүүд тухай хэлсээн Берлиндэ баталагдаа. Тус хэлсээн хоёр талын хоорондо товар абалсалгые нилээд ехэдхэхэ гэжэ хараална.

Хитадай ажалшадай патриотическа хүдэлөөн

ПЕКИН. (ТАСС). Үйлэдбэри ехэдхэхэ ба алмалтын гуримые нарин шангаар сахиха тухай Мао Цзе-дунай уряа хадаа Хитадай арадай засагай органуудай, ниитын ба партийна организацинуудай гол анхарал хандуулна.

Центральна ба Урда Хитадай сэрэгэй захиргаанай комитет үйлэдбэри ехэдхэлгэдэ ба алмалтын түлөө тэмсэлдэ туһалха тусхай комитет байгуулхыень промышленна бүхы предприятинуудые уялгалаа гэжэ «Женьминьжибао» газетэ мэдээсэнэ. Ашаггүй гаргашануудые хороохын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдэ предприятинуудай администрацида туһалха гээшэ эдэ комитедүүдэй гол зорилгонь болохо байна.

«Женьминьжибао», «Хэбэйжибао» ба бусад газетэнүүд Хэбэй, Хунань, Сычуань ба бусад провинцинуудта хүдөө ажахын түрүүшүүлэй ба үйлэдбэриин эрхим хүнүүдэй конференцинүүд болоо гэжэ мэдээсэнэ, үйлэдбэри ехэдхэхэ ба алмалта бүри шангаар хэхэ хэмжээнүүд тэдээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Орон соогоо алдаршаһан хүдөө ажахын ударник Ли Шунь-да гэгшын хүтэлбэрилдэг ажалай харилсан туһалалсалгын бүлэг хадаа энэ жэшээ дагахыень Шаньси провинциин ажалай харилсан туһалалсалгын бүхы бусад бүлэгүүдые уряалаа.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ ба материалнуудые алмаха талаар Хитадай хүдэлмэришэдэй түйлаһан амжалтанууд тухай газетэнүүд мэдээсэнэ. Һүүлэй хоёр һарын турша дотор элитэ нэхэгшэ Хао Цзянь-сю гэгшын ажалай түрүү методые нэбтэрүүлһэнэй ашаар Шанхайн, Циндаогай, Таньцзиниин, Уханиин, мүн Зүүн-Хойто, Баруун-Хойто, Баруун-Урда Хитадай ба оронной бусад районуудай текстильнэ фабриканууд ээрэлгын голодһые 50 процентээр багадхажа, ехэ зөөри алмаба гэжэ «Женьминьжибао» газетэ һая мэдээсэбэ.

КОРЕЯДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, декабриин 3. (ТАСС) Корейскэ Арадай армиин соединенинүүд Хитадай арадай һайндураганай частьнуудтай нигта хани харилсаатай ябажа, бүхы фронтнууд дээрэ американо-английска интервентнүүдтэ ба лисынмановска сэрэгүүдтэ эсэргүү хамгаалгын байлдаануудые хэжэ үргэлжэлөөд, тэдэнэй хүнүүдтэ ба техникэдэ ехэ гээлтэ хоролтонуудые ушаруулжа байна гэжэ Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командованиин мүнөөдэр дамжуулһан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Мүнөөдэр Арадай армиин зенитнэ частьнууд ба самолёдуудые агаар буудагшадай отрядууд дайсанай 1 самолёт унагаагаа, тэрэнь Муньчхонь ба Вонсан шадарай амгалан нютагуудые бомбодоһон ба пулемёдөөр буудаһан байна.

Кореядэ даб дээрэ эблэрэлгэ хэхэ тухай хэлсээнүүд

ПЕКИН, декабриин 2. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондент Кэсонһоо ингэжэ мэдээсэбэ:

«Кореядэ даб дээрэхи эблэрэлгэ тухай хэлсээнүүдые хэжэ байгаа хоёр талын делегацинуудай мүнөөдэрэй заседани дээрэ, манай делегаци хадаа даб дээрэхи эблэрэлгын үедэ 1:1 байха жэшээтэйгээр гадаадын сэрэгүүдые һэлгэхэ зүбшөөрэл тухай, сэрэгэй барилгануудые ехэдхэхэ алибаа ябадал хориха тухай, Кореягын бүхы хубинуудта сүлөөтэйгөөр орохо эрхые хинагша органдо үгэхэ тухай, мүн даб дээрэхи эблэрэлгын үедэ манай тылдэхи аралнууд дээрэ сэрэгүүдые байлгаха тухай тэнэг эрилтэдэ эсэргүү арсалта дахин хэһэн байна.

Манай делегадай табиһан хэдэн асуудалнуудта харюу болгон, нүгөө тала хадаа даб дээрэхи эблэрэлгын үедэ гадаадын сэрэгүүдые һэлгэхэ зүбшөөрэл тухай дурадхал гэдэгээ американска сэрэгүүдые ээлжэлүүлэн ябуулха системэ мүн гэжэ мэдэрһэн байна. Тус системэнь даб дээрэхи эблэрэлгэ тухай хэлсээнүүдэй эхиндэ тон үргэнөөр тунхаглагдаһан юм, дайе үргэлжэлүүлхэ зорилготой байна.

Сэрэгэй барилгануудые ехэдхэхэ алибаа ябадал хорижолго хадаа аэродромуудые бариха ба заһабарилха асуудалаар бусадай талые хизаарлаха зорилготой гэжэ нүгөө тала мүн лэ мэдэрбэ.

Даб дээрэхи эблэрэлгын үедэ гадаадын бүхы сэрэгүүдэй тоо олошоруулагдахагүй, харин үсөөдхэгдэхэ ёһотой гэжэ манай делегат эрид зааба. Гадаадын сэрэгүүдые Кореяһаа гаргаха ябадал зүб болохо байна, гэбэшье тэдэниие Корея руу абаашалга ябашье зүб болохогүй.

Сэрэгэй даб дээрэхи эблэрэлгын үедэ нүгөө талын зүгһөө Кореягын амгалан нютагуудые зэрлиг муухайгаар бомбодохо ябадал болюулхын тулада, корейскэ арад өөрыгөө хамгаалха барилгануудые заһабарилха, байгуулха ба бэхижүүлхэ бүрин эрхэтэй, тэрэ тоодо аэродромуудые заһабарилха ба бариха ябадал оролсоно. Мүн эли нэгэн талаһаа энэ хэрэгтэ бага зэргээршье хамаархаха ябадалые корейскэ арад зүбшөөрхэгүй. Хинан адаглаха оргэн Кореягын бүхы хубинуудта сүлөөтэйгөөр орохо эрхэтэй байха гэһэн нүгөө талын дурадхалнуудай үг зорилгонь юуб гэхэдэ, Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын дотоодын хэрэгүүдтэ хамаархаха ябадал болоно, мүн манай тылдэхи аралнууд дээрэ зэбсэгтэ хүсэнүүдээ байлгаха гэһэн нүгөө талын эрилтэнь сэрэгэй демаркационно линии тухай зүблэхэ зүйлэй хоёрдохи пункт тушаа хэлсээе сэхэ эбдэнэ, ямаршье сагта дайнай ябуулгануудай дахин эхилхэ арга олгохо болоно гэжэ манай делегат заагаа.

Заседаниин болоһон бүхы үе соо нүгөө тала хадаа манай делегадай эдэ арсалтануудта сэхэ харюу үгэхээ арсаһан ба өөрынгөө тэнэг дурадхалнууд, эрилтэнүүдые табижа үргэлжэлһэн байна. Сэрэгэй пленэйхид тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ һаяар орохын тула 5 принцип табиһан манай талын тодорхой ба зүб дурадхалые үндэһэ болгон, манай делегат зүблэхэ зүйлэй 3-дахи пунктын принципүүд тушаа делегацинуудай хоорондо хэлсээ дары түйлаха ба бусад шухала асуудалнуудые шиидхэхэ гэжэ дахин уряалаа.

Хитадай текстильнэ промышленностиин зүйлнүүдэй сэнгүүд химдараа

ПЕКИН, декабриин 3. (ТАСС). Ноябриин 30-да бүхы Хитадай гүрэнэй магазинуудта хлопчатобумажна зүйлэй ба хлопчатобумажна бүдүүдэй сэнгүүд химдаруулагдаа гэжэ Синьхуа агентство дамжуулба.

Энэ жэлдэ хлопогой баян ургаса абтаһанай ашаар, гүрэнэй худалдаа наймаанай компанинууд ба кооперативууд хлопогоор фабрикануудые бүрин хангажа шадаа. Хитадай текстильнэ эгээн ехэ центр — Шанхайда хлопчатобумажна ээрэлгын үйлэдбэри дайнай урда тээхи хэмжээе апрель һара соо 10 процентээр, хлопчатобумажна бүд үйлэдбэрилгэ 23 процентээр үлүүлээ.

Хүн зоной, илангаяа хүдэлмэришэдэй ба таряашадай худалдан абаха шадабариин хэлбэришэгүйгөөр дээшэлэлгэ хадаа текстильнэ промышленностиин хүгжэлтэдэ ехэ түлхисэ болоно.

Хойто Европын арадууд эб найрамдалай түлөө тэмсэнэ

Швециин, Норвегиин, Даниин, Финляндиин ба Исландиин эб найрамдалай тала баригшадай конгресс ноябриин 30-һаа декабриин 2 хүрэтэр Стокгольмдо болобо. Эдэ оронуудай профсоюзна, культурна, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай, спортивна, кооперативна, шажанай ба бусад организацинууд конгресстэ хабаадаба.

Хойто Европын оронуудай ажалшад США-гэй империалистнуудай үүдхэхые оролдодог шэнэ дайнай һүжэржэ байгаа аюулһаа ехээр сошордоно. Дайн хадаа эдэ оронуудай бэеэ дааха байдалда, экономическа ба культурна хүгжэлтэдэ ехэ аюул болоно гэжэ арад олониитэ улам тодорхойгоор ойлгожо байна. Жэшээлхэдэ, Исланди американска сэрэгүүдээр эзэлэгдээ. Агрессивнэ Атлантическа блогто оруулагдаһан Норвеги ба Дани энэ блогой американо-английска зонхилогшодой заабаряар дайнда бэлэдхэжэ байна. Дай үүдхэгшэдэй аашанууд Финляндида ба Швецидэ улам дэбэрнэ.

Дайнай аюулай ургаха бүрнь, Хойто Европын арадууд эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй туг доро өөрынгөө зэргэнүүдые улам ниггаруулан жагсаажа байна. Стокгольмдохи конгресс хадаа дай үүдхэгшэдтэ эсэргүү тэмсэхэдэнь хойто оронуудай үргэн арад зониие нэгэдүүлхэ, мүн эб найрамдал хамгаалха тэмсэлэй программа зохёон бэлэдхэхэ зорилгые эб найрамдалай тала баригшадай үмэнэ табиба. Хойто оронуудай эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүдэй үмэнэһөө тус конгресс уласхоорондын арсалдаануудые эбэй ёһоор шиидхэхэ эрилтэ ООН-эй үмэнэ табяа. Конгресс хадаа эб найрамдалай Пакт баталха тухай хэлсээнүүдые США-гэй, СССР-эй, Хитадай, Англиин ба Франциин хоорондо дары хэжэ эхилхэ шухала гэжэ мэдүүлээ, буу зэбсэгүүдые дары хуряахын ба атомна зэбсэг хорихын түлөө тэмсэл шангадхахыень хойто оронуудай арадуудые уряалба.

«Эб найрамдал сахилгын хэрэгые арадуудай өөһэдынгөө гарта абажа, тэрээниие эсэстэнь хүрэтэр аршалан хамгаалаа һаань, эб найрамдал сахигдаха ба батадхагдаха» гэһэн И. В. Сталинай үгэнүүд эдэ оронуудай арадуудай ухаанда улам гүнзэгыгөөр нэбтэрэн орожо байна гэжэ хойто оронуудай эб найрамдалай тала баригшадай конгресс харуулаа.

Шатар

Шатараар СССР-эй XIX түрүү һуури эзэлхын түлөө

Арбан нэгэдэхи тур

Шатараар оронэй түрүү һуу[ри] эзэлэлгын 11-дэхи тур Союзу[удай] Байшангай Колонно зал соо де[кабриин] 2-то болоо.

Терпугов Ботвинник хоёр [на]адаад, партинь түрүүлэн дүү[рэгдэбэ]. Дэлхэйн чемпион 19-дэхи ябада[лда] Терпуговые шүүгээ. Турнирай [лиде]р олесскэ мастер Геллер Авер[бах]тай наадаад, 30-дахи ябад[алда] тэнсээ.

СССР-эй чемпион Керес Ли[пниц]кые шүүгээ.

Смыслов Тайманов хоёрой [наа]далга хойшолуулагдаа. Бонда[ревс]кий Котов хоёрой наадалга му[н] хойшолуулагдаһан байнэ.

Симагин Новотельновые шү[үгээ]. Петросян Бронштейн хоёрой [наадалга] хойшолуулагдаа. Копылов — [Флор], Аронин — Моисеев гэгшэдэй үү[дэл]га дүүрээдүй.

Арбан хоёрдохи тур

Шатараар оронэй түрүү һ[уури] эзэлэлгын 12-дохи тур Союзу[удай] Байшангай Колонно зал соо де[кабриин] 3-да болобо.

Тайманов Котов хоёр наа[дажа], 27-дохи ябадалдаа тэнсэбэ. Бот[вин]ник Копылов хоёр наадажа, [Коты]лов 37-дохи ябадалдаа шүүгэ[э].

Геллер Моисеевые шүүбэ. Ав[ер]бах Бондаревскиие 42-дохи ябад[ал]даа шүүгээ. Петросян Новотел[ьно]вые, Липницкий Терпуговые, А[ро]нин Флорые шүүбэ. Смыслов С[и]магин хоёрой парти хойшолуу[лаг]даа. Кересэй үбшэлһэн уш[арһаа] Бронштейн Керес хоёр наа[да]шадаагүй.

Урда тээнь хойшолуулаг[дэһан] партидаа Копылов Флор хоёр [тэн]сэхэ гэжэ хэлсэбэ.

12 турай һүүлээр 8,5 очко[той] мастер Геллер түрүүлэн яб[ана]. Мастер Тайманов 7 очкотой [ба] хойшолуулагдаһан нэгэ парти[тай]. Гросмейстернүүд Ботвинник, К[ерес], Смыслов гэгшэд тус бүри 6,5 [очко]той ба хойшолуулагдаһан хоёр [пар]тинуудтай.

Дүүрээдүй партинуудые [декаб]риин 4-дэ Союзуудай Байш[ангай] Октябрьска зал соо наадажа [дүүр]гэхэ юм. (ТАСС)

Литературна вечер

Агууехэ пролетарска уран[һай]шо А. М. Горькиин творчест[водо] зорюулагдаһан литературна [вечер] Улан-Удын эрэшүүлэй № 1 д[унда] һургуулида үнгэргэгдэбэ. [Тус] һургуулиин һурагшадта а[ялдаа] ерэһэн № 2, 3 ба 20 һургуу[лину]дай һурагшад энэ вечертэ хаба[а]далсаа.

№ 3 һургуулиин литератур[ын] багша нүхэр Баханова Мак[сим] Горький тухай сугларагшадта [соно]нинноор хөөрэжэ үгөө. 10-дахи [клас]сай һурагша Геннадий Тр[...] «На дне» гэжэ Горькиин пьес[ын] Сатинай монолог уншаа. Үү[ниие] олон һурагшад Горькиин зохё[ол]нуудһаа уншаһан байна.

Вечер дээрэ литературна [вик]торина болоо. Тэрээндэ олон [о]абаһан № 3 һургуулиин 10-[дахи] классай һурагшад Гета Ана[...], Нина Сускина гэгшэд М. Горь[киин] зохёолнуудые эрхимээр мэдэ[һэнэй] түлөө үнэтэ шангуудта хүртэ[бэ].

И. Ярневск[ий].

Үнэгэтэйн плодовоовощно заводто

Республикын эдеэ хоолой М[инис]терствын Үнэгэтэйн плодовоо[вощно] завод 75 моринной хүсэтэй локо[мо]биль генератортайгаар абажа [тавяа]хобо. Тэрэнь заводые электр[оэнер]геэр хангана.

Мүн заводой крахмальна [цех] шэнэ түхеэрэлгэ тодхоогдожо, а[ша]лалгада оруулагдаба. Энэ хада[а ... са]лгаан соо 8 тонно хартаабха бо[...] соруулха байна.

Харюусалгата ред[актор]
Б. А. ОЧИРО[В].

Мүнөөдэр кино театрнуудта

«ПРОГРЕСС» кинотеатрта — «[...] гэжэ эрэен гүреоһэн» (11 ч. 30 м., 14 ч. 30 м., 16 часуудта). «[...] яажа хатуужааб» (18, 20, 22 час[уу]та).

«ЭРДЭМ» кинотеатрта — «[...] арал» (11, 13 часуудта), «Холын [...]» (15, 17, 19, 21 часуудта), «Цыг[анай] барон» (23 часта).

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря—3-23. Отделов: партийной жизни, культуры и быта—4-52, сельскохозяйственно[й] промышленности—6-84, мест. информации и писем—6-84. Для междугородных переговоров 16.

Н—03790 Типография Управления полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000.